

Гарбуз М.В.,
здобувач ступеня бакалавра
Науковий керівник: Кужелєв М.О.,
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТИТУЦІЙ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Фінансова глобалізація суттєво трансформувала рамкові умови, в яких національні держави здійснюють свою фінансову політику. У сучасних умовах збройних конфліктів і геополітичної нестабільності питання економічної безпеки держав набуває особливого значення як один із ключових факторів забезпечення стабільності та сталого розвитку. Війна істотно підриває національні економіки, зменшуючи їхню здатність до відновлення і подальшого зростання. У цьому контексті міжнародні фінансові інституції відіграють важливу роль, надаючи фінансову підтримку та технічну допомогу країнам, що зазнали впливу військових дій. Проте ефективність таких втручань у складних умовах воєнного часу потребує глибшого дослідження, зокрема в аспекті гнучкості самих інституцій і їхньої спроможності підтримувати економічну стійкість [1].

Враховуючи приклад України, яка отримала програму МВФ в умовах війни, виникає потреба у всебічному науковому аналізі ролі міжнародних фінансових організацій у зміцненні економічної стійкості та реалізації фінансової політики.

Фінансова політика держави має враховувати усю багатофакторність та багатоваріантність управління фінансами задля досягнення визначеної мети та виконання завдань щодо її розвитку [2].

Міжнародні фінансові інституції, зокрема Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Світовий банк, відіграють одну з ключових ролей у формуванні фінансової політики національних держав, особливо тих, що розвиваються та мають обмежені фінансові ресурси для забезпечення макроекономічної стабільності. У сучасних умовах глобалізації вплив цих інституцій стає ще відчутнішим, оскільки фінансові системи країн усе більше залежать від глобальних потоків капіталу, інвестицій та міжнародних економічних рішень [3].

Одним із основних механізмів впливу МВФ є надання програм фінансової підтримки. Кожна програма супроводжується певними вимогами, які спрямовані на стабілізацію економіки: зменшення дефіциту бюджету, оптимізацію податкової системи, реформування банківського сектору, посилення незалежності центрального банку, удосконалення системи державного фінансового контролю. Вимоги МВФ – це не лише умови отримання кредитів, а й інструменти, що формують зміст фінансової політики країни-реципієнта. Таким чином, МВФ впливає на бюджетну, податкову, боргову та монетарну політику.

На відміну від МВФ, діяльність Світового банку має довгостроковий та інвестиційний характер. Фінансова допомога надається у формі кредитів, грантів і технічної підтримки для реалізації структурних реформ, модернізації фінансових інститутів, розвитку інфраструктури та людського капіталу. Вплив Світового банку найбільше проявляється у змінах, пов'язаних із прозорістю бюджетного процесу, ефективністю державних інвестицій, управлінням державними коштами та боротьбою з корупцією. Він виступає не лише джерелом фінансування, а й аналітичним центром, що надає країнам рекомендації.

Вплив міжнародних фінансових інституцій (МФІ) реалізується переважно через механізм умовної фінансової допомоги. Держава, що отримує кредит або фінансування, зобов'язується виконати певний набір структурних та макроекономічних реформ. Ці реформи, як правило, спрямовані на досягнення макроекономічної стабільності, включаючи:

1. Скорочення бюджетного дефіциту.
2. Структурні реформи: приватизація, дерегуляція, підвищення ефективності державного управління.
3. Монетарну політику: перехід до гнучкого валютного курсу та інфляційного таргетування.

Саме через ці умови формується напрям фінансової політики країни. Роль МФІ особливо зростає під час кризових явищ, коли зовнішнє фінансування є критично важливим для запобігання дефолту та відновлення довіри інвесторів. Адже в умовах глобалізації та лібералізації ринку капіталу увага зосереджується на міжнародних потоках інвестиційних ресурсів [4].

Вплив МФІ на фінансову політику національних держав можна систематизувати за основними напрямками:

1. Бюджетна політика та управління державним боргом.

Цей напрямок є ключовим для Міжнародного валютного фонду (МВФ), адже безпосередньо стосується забезпечення макрофінансової стабільності та підтримки платоспроможності держав. МВФ вимагає від своїх кредиторів пильного контролю за державними витратами і вдосконалення механізмів адміністрування податків. Одним із таких інструментів є встановлення кількісних показників для оцінювання, наприклад, щодо рівня бюджетного дефіциту або співвідношення державного боргу до ВВП. Дотримання цих вимог змушує державні органи здійснювати фіскальну консолідацію, скорочуючи витрати на непершочергові проекти або посилюючи податкову політику.

2. Структурні та секторні реформи.

Основний акцент Світового банку зосереджений на довгострокових структурних перетвореннях, які сприяють фінансовій стабільності, укріпленню податкової бази та ефективному використанню бюджетних коштів. Надаються кредити для інвестицій і програм розвитку, які мають на меті розширення економічного потенціалу. Її ініціативи охоплюють такі напрями: реформування пенсійної системи для зменшення її дефіциту та зниження навантаження на бюджет, впровадження змін в енергетичному та транспортному секторах.

3. Технічна допомога та стандартизація.

Міжнародні фінансові інституції активно надають технічну допомогу урядам у сфері вдосконалення системи фінансового управління і посилення інституційної спроможності. Зокрема, йдеться про запровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в публічному секторі, які гарантують прозорість і можливість порівняння фінансової звітності. Також проводиться робота над удосконаленням податкового адміністрування завдяки цифровізації процесів й боротьбі з ухиленням від сплати податків. Ще одним важливим аспектом є покращення відкритості бюджетного процесу. МФІ допомагають впроваджувати найкращі міжнародні практики фінансового менеджменту, що дозволяє урядам ефективніше управляти своїми ресурсами.

4. Монетарна політика, валютна стабільність та інституційний розвиток.

Цей напрям, у якому домінуючу роль відіграє МВФ, має вагоме значення для створення макроекономічної основи фінансової стабільності. Фонд виступає за підвищення незалежності центральних банків і перехід до сучасних монетарних режимів, таких як інфляційне таргетування, що дозволяють автономно формувати монетарну політику без надмірного впливу фіскальної складової, а також сприяють зниженню рівня інфляції. МВФ підтримує запровадження плаваючого валютного курсу як механізму захисту від зовнішніх шоків і збереження валютних резервів. Також акцент робиться на впровадженні антикорупційних заходів і зміцненні верховенства права до міжнародних стандартів.

Отже, міжнародні фінансові інституції відіграють ключову роль у формуванні фінансової політики національних держав, зокрема в умовах глобалізаційних змін та зростання геополітичних ризиків. Приклад України, яка змогла отримати підтримку МВФ навіть під час повномасштабної війни, показує здатність міжнародних фінансових інституцій адаптувати свої інструменти під екстремальні обставини. Результативність такої допомоги значною мірою залежить від спроможності цих інституцій гнучко відповідати на унікальні потреби конкретних країн, ефективно поєднувати фінансову підтримку з проведенням інституційних реформ та сприяти зміцненню економічної стійкості.

ДЖЕРЕЛА

1. Гетманенко О. О. Роль міжнародних фінансових інституцій у формуванні економічної стійкості країн у стані війни: кейс України у порівняльному контексті. *Економіка та суспільство*. 2025. №74. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-74-67>

2. Кужелєв М. О. Фінансова політика та проблеми її реалізації в Україні. *Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 лютого 2019 р. / Ун-т ДФС України. Ірпінь, 2019. С. 29–31.

3. Кульбіда М. В. Роль Світового банку у сучасній світовій економіці. *Інтелект XXI*. 2019. № 3. С. 16–22.

4. Telnova H., Kolodiziev O., Krupka I., Boiko N. Foreign Direct Investment in the Eurozone Countries: Stochasticity of the Financial Influence Factors. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. №4(35). P. 107–120.